

"והשביני דבר" [לך, יד]

יעקב ידע, כי האחים שונאים אותו והיה חושש, שמא יאונה לו רע כלשהו, לפיכך אמר לו תחילה: "לכה ואשלחך" כדי לעשותו לשליח מצוה לקיים כבוד אב, והרי "שליחי מצוה אינם ניזוקים". אולם, עדיין חושש היה מפני הדרך חזרה, שאם כבר איננו שליח מצוה, שכן ישנה שיטה האומרת: "שליחי מצוה אינם ניזוקים דוקא בהליכתם ולא בחזרתם", לפיכך אמר: "והשביני דבר" — כדי לעשותו שליח מצוה גם בחזרתו...

"וישליכו אותו הברה והבור ריק אין בו מים" [לך, כד]

אומר רש"י הקדוש "מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו". מסבירים המפרשים שהמדבר לשון הרע עונשו שיכשינו נחש כמו שכתוב בקהלת "אם ישך הנחש בלא לחש, ואין יתרון לבלעל הלשון", ולפיכך זרקוהו לבור לרמז ליוסף שעבר על איסור לשוה"ר.

"והנה אורזות ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נושאים נכאות וצרי ולוט" [לך, כה]

וברש"י, למה פרסם הכתוב משאם, להודיע מתן שכרם של צדיקים, שהרי אין דרך ערבים לשאת אלא נפט וכדו' וליוסף זמין ריח טוב. ויש להבין, יוסף נמכר לעבד, שיא השפילות, ועוד לערבים, וכאן מגיע המקום לתת לו שכר, שהם נשאו עימם ריח טוב וריח רע, וכי הוא הרגיש בכלל במצבו הגרוע איזה ריח הם נושאים, ומה המקום בכלל לתת כאן את השכר? אלא יש לבאר שאין הכוונה כאן לשכר, אלא שרצה הקב"ה לרמז ליוסף ולהראותו שאף במצבו הנואש לא עזבו, שאע"פ שאין זה מדרכם של ערבים לשאת בשמים, בכל זאת בהשגחה פרטית, דווקא כעת, הם נושאים בשמים, ללמדך עד כמה ההשגחה הפרטית על כל אחד ואחד, ואם יתן האדם אל ליבו הוא ימצא את החיוך של הקב"ה אף במצבים הקשים ביותר, שיעולם הקב"ה לא עזבו.

"ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני" [לך, כו]

איתא במדרש, כשיהודה דן את דין תמר ישבו יעקב ויצחק וכל אחיו והיו מחפין אותו, והיה יכול למצוא לה איזוהי זכות ולפוטרה מן הדין, ומכיוון שהכיר יהודה באמת, הודה ואמר "צדקה ממני", ולפיכך עשאו הקב"ה נשיא. וצ"ב הרי יהודה זכה לנשיאות לכל הדורות כמ"ש "לא יסור שבט מיהודה", וכל זה רק בזכות שהודה "צדקה ממני", וכל היו חסרים ליהודה זכויות שבגללם יזכה לנשיאות לדורי דורות, והרי צדיק גמור הוא היה, ובכל זאת זוהי הזכות הגדולה שלו ונראה שאין המדובר כאן ב"זכות", שהרי וודאי שלא היו חסרים לו זכויות, אלא באופי, במידות הדרושות לנשיאות. שהרי נתאר לעצמינו יושב יהודה ומסביבו אחיו - גדולי עולם, ודן את דינה של תמר, ופתאום מתברר לו שממנו הדבר, והי אם יודה שזה ממנו הבושה נוראית, ובכלל יש בדבר חילול ה' גדול, ועוד כל מיני חשבונות מדוע אסור לו להודות, והרי אפשר למצוא איזו זכות להצילה, ואף אחד בעולם לא יידע וימנע חילול ה', וכמובן הבזיון הגדול. אך לא, יהודה עומד ומכריז קבל עם ועדה "צדקה ממני" זוהי האמת הפשוטה, ולא מנסה להסתירה, זוהי תעצומת נפש יצירוף האמת הצרופה, ואלו תכונות אופי הנדרשות לנשיא. לא שכר יש כאן, אלא מציאות של תכונות מיוחדות, ולפיכך "לא יסור שבט מיהודה".

"וינס ויצא הזוזה" [לך, לו]

אומר רש"י שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו, דבר זה מרומז בפסוק: "וינס ויצא החוצה" — ראשי תיבות של "ויצא" הם וירא יוסף צורת אביו — ולכן נס החוצה...

"כי אם זכרתני אתך... והזכרתני" [ב, יד]

יהודי חסידי בוורשא פנה בשאלה ל"פרי דוד" (ר' יוסף אהרון רבינוביץ) היות והוא סובל מחמצן בקיבתו ופקדו עליו הרופאים לאכול רק מאכלים קלים, הרשאי הוא איפוא לאכול קוגעל בשבת? ענה לו הרב: "רשאי הנך לאכול פשטידה בשבת ולא יזיק לך מאומה... בעז"ה שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא...". שוב חזר האיש ושאל "האמנם?! לא יזיק לי?" והיה בטוח האיש שיקבל מהרב הבטחה נוספת... אמר לו הרב: "לא, אסור לך לאכול! הישנות שאלתך מוכיחה שאמונתך בכוחה של השבת רופפת היא, ומשום כך אסור לך לסמוך על זאת, אלא עליך למלא בדיוק אחר הוראות הרופא...".

בזה מובן גם אצל יוסף, אם הסתפק יוסף בבקשה אחת משר המשקים "כי אם זכרתני" לא היה בכך משום עוול, השתדלתי כזו לא היתה מהווה סתירה לביטחוננו. אך יוסף הוסיף ואמר "והזכרתני", פעמיים שטח את בקשתו לפני שר המשקים ובכך היתה משום הגדשת הסאה לבעל בטחון כיוסף הצדיק ועל כך נענש בעוד שנתיים בבית הסוהר...
הרי לנו מכאן כיצד עלינו לבטוח בה'... ככתוב "יהי חסדך עלינו כאשר יחלנו לך.."

"בעוד שלשה ימים ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על עץ וכו'" (במ, יט)

מה טעם פתר יוסף לשר האופים שייתה על העץ?

מסופר שפעם צייר אחד ציור מיחוד של אדם המחזיק בידו סל פירות, והתמונה היתה כ"כ ממשית עד שהגיעו ציירים וניסו לאכול את הפירות שבתמונה.

תמונה זו עורה עניין בכל העולם, והוצע פרס גבוה למי שיצא בה איזה חיסרון.

בא יקח אחד ואמר אמנם הפירות הם מוחשיים ונראים אמיתיים, אך האדם המחזיק בסל אינו מוצלח, משום שאם הוא נראה כאדם אמיתי היו הציפורים מפחדות ממנו ולא היו נגשות לפירות.

ולכן כשסיפר שר האופים ליוסף כי העוף אכל מהסל שעל ראשו, הבין יוסף שהוא כבר לא נחשב לאדם חי, שאם לא היה העוף מתיירא ממנו ולא אוכל מהסל שעל ראשו...